3. EØF-traktatens artikel 88 henviser til de nationale kompetence- og procedureregler, således at udtrykket »medlemsstaternes myndigheder« i denne bestemmelse og i forordning nr. 17, artikel 9, stk. 3 omfatter de nationale domstole.

4. Den kompetence, medlemsstaternes myndigheder har til at anvende EØF-traktatens artikel 85, stk. 1, medfører adgang til at gøre anvendelse af denne artikels stk. 2.

5. En aftale mellem virksomheder, der ikke skal anmeldes og ikke er blevet det, har fuld virkning, så længe dens ugyldighed ikke er fastslået.

I sag 43/69

angående en i henhold til EØF-traktatens artikel 177 indgivet anmodning til Domstolen fra Oberlandesgericht Karlsruhe (9. civilafdeling, Fribourg-en-Brisgau) om i en for denne ret verserende tvist mellem

BRAUEREI A. BILGER GMBH, Gottmadingen

og

HEINRICH JEHLE, kroejer og slagter og MARTHA JEHLE, begge Friedrichshafen,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikel 85 og af EØF-Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962 (EFT-specialudgave 1959—1962, s. 81, org. ref. ABl. nr. 13 af 21. 2. 1962, s. 204 ff),

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene R. Monaco og P. Pescatore, dommerne A. M. Donner, A. Trabucchi, W. Strauß (refererende) og Mertens de Wilmars,

generaladvokat: J. Gand
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Præmisser

1. Ved kendelse af 31. juli 1969, indgået til Domstolens justitskontor den 24. september 1969 har Oberlandesgericht Karlsruhe i henhold til artikel 177 i traktaten om oprettelse af EØF stillet nogle spørgsmål vedrørende fortolkningen af nævnte traktats artikel 85 og af Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962 (EFT-specialudgave 1959—1962, s. 81, ref. org. ABl. af 21. 2. 1962, s. 204), der trådte i kraft den 13. marts 1962.

Vedrørende anmodningens punkt 1

2. Domstolen er først blevet opfordret til at udtale sig om, hvorvidt »en ølleveringskontrakt, indgået før den 13. marts 1962 mellem to virksomheder i en medlemsstat, vedrører indførsel og udførsel mellem medlemsstater i betydningen af forordning nr. 17, artikel 4, stk. 2, nr. 1, dersom eneforhandlingsklausulen er formuleret således: »Restauratøren forpligter sig til udelukkende at købe det øl, som er nødvendigt for driften af hans restaurant, hos bryggeriet X (i samme medlemsstat)«;

   herudover er Domstolen blevet anmodet om at udtale sig om, hvorvidt »en sådan aftale skal anmeldes (til Kommissionen) i betydningen af forordning nr. 17, artiklerne 5, stk. 1 og 2, og 4, stk. 2, nr. 1«;

3. disse spørgsmål sigter således udelukkende på at få opklaret, om en kontrakt mellem en producent og en autonom detailhandler, hvorved sidstnævnte forpligter sig til udelukkende at købe hos den pågældende producent, der har hjemme i samme medlemsstat, henhører under den slags aftaler, som i henhold til forordning nr. 17 ikke skal anmeldes, og dette uafhængigt af, om en sådan kontrakt, alene eller i forbindelse med andre, kan falde ind under bestemmelserne i artikel 85, stk. 1 eller ej.

4. Artiklerne 4 og 5 i forordning nr. 17 fritager blandt andet de aftaler — indgået før eller efter den 13. marts 1962 — for anmeldelse, hvori der kun deltager virksomheder fra én medlemsstat, på betingelse af at disse aftaler »ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater«;

   det af den nationale ret begærede svar afhænger altså af, om de af retten nævnte aftaler »ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater« i betydningen af artikel 4, stk. 2, nr. 1 i forordning nr. 17.

5. Selv om en sådan kontrakt set i sammenhæng med andre lignende kontrakter, der binder et stort antal detailhandlere til nogle nationale producenter i den samme stat, i givet fald er i stand til at påvirke handelen mellem medlemsstater, står det alligevel fast, at en sådan praksis i sig selv i henhold til ordlyden af artikel 4, stk. 2 i forordning nr. 17 er fritaget for anmeldelse, såfremt den ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater;

   det synes derfor muligt, at én og samme aftale, der »ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater« i denne bestemmelses forstand, »kan påvirke handelen mellem medlemsstater« i betydningen af traktatens artikel 85, stk. 1;

   udtrykket »vedrøre indførsel eller udførsel« har således en snævrere mening end udtrykket »påvirke handelen mellem medlemsstater«.

6. Aftaler om eneleverance, hvis opfyldelse ikke nødvendiggør de pågældende varers overskridelse af landegrænser, vedrører med sikkerhed ikke indførsel eller udførsel;

   under disse omstændigheder henhører sådanne aftaler under artikel 4, stk. 2, nr. 1 i forordning nr. 17, hvorfor de er fritaget for den anmeldelse, som er foreskrevet i de første stykker i henholdsvis artikel 4 og 5 i nævnte forordning.

Vedrørende anmodningens andet punkt

7. For det tilfælde, at de foregående spørgsmål skulle blive besvaret benægtende, har den nationale ret opfordret Domstolen til at fastslå, »hvorledes EØF-traktatens artikel 85, stk. 2 skal fortolkes for så vidt angår de aftaler, som ikke skal anmeldes, når henses til den mulige tilbagevirkning af en af Kommissionen i medfør af artikel 85, stk. 3 i EØF-traktaten og artikel 6 i forordning nr. 17 truffen beslutning om undtagelse«, og, mere specielt, til at udtale sig om, hvorvidt »en aftale, der ikke skal anmeldes, er midlertidigt gyldig«;

8. disse spørgsmål, som har betydning inden for hovedsagens retlige rammer, sigter på at få fastslået, om den nationale dommer er kompetent til med henblik på fællesskabsretten at træffe afgørelse om ugyldigheden af en aftale, som, selv om den henhører under artikel 85, stk. 1 i traktaten, ikke skal anmeldes og ikke er blevet dette.

9. Ifølge ordlyden af artikel 9, stk. 3 i forordning nr. 17 »forbliver medlemsstaternes myndigheder« . . . »så længe Kommissionen ikke har indledt nogen procedure i medfør af artiklerne 2, 3 eller 6« i forordningen, »kompetente til i henhold til traktatens artikel 88 at bringe bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1 . . . i anvendelse«;

nævnte artikel 88 henviser til de nationale kompetence- og procedureregler, således at begrebet »medlemsstaternes myndigheder« omfatter de nationale domstole;

i øvrigt medfører adgangen til at anvende artikel 85, stk. 1 nødvendigvis adgang til at gøre anvendelse af denne artikels stk. 2 og erklære »de aftaler . . ., som er forbudt i medfør af denne artikel«, for at være ramt af ugyldighed.

10. Artiklerne 88 i traktaten og 9, stk. 3 i forordning nr. 17 udtaler sig ikke om, for hvilket tidsrum de nationale domstole kan fastslå denne ugyldighed;

imidlertid kan det ikke antages, at aftaler, hvad enten de er indgået før eller efter den 13. marts 1962, som i henhold til selve forordning nr. 17 er fritaget for anmeldelse, kan rammes af ugyldighed med tilbagevirkende kraft, hvis de senere skulle blive anset for faldende under artikel 85, stk. 1 og 2;

11. når Fællesskabets institutioner under artikel 85, stk. 3's betingelser fuldstændigt kan undtage aftaler fra forbudet og ugyldigheden efter artikel 85, følger det heraf, at de, ved i henhold til forordning nr. 17 at fritage visse vedtagelser for enhver anmeldelse, har kunnet vedtage, at den risiko for ugyldighed, som aftalerne stadig var underkastet, eventuelt først skulle have virkning fra den dag, den blev konstateret;

i øvrigt ville en anden løsning alvorligt belaste retssikkerheden og dette til skade for parterne, som efter at have indgået en aftale, som var fritaget for anmeldelse, fordi den måtte betragtes som uegnet til at påvirke handelen mellem medlemsstater, med rimelighed kunne gå ud fra, at aftalen i så henseende havde mindst den samme virkning som anmeldte aftaler, der var indgået før den 13. marts 1962;

12. af alle disse grunde må svaret til den nationale domstol blive, at en aftale, der ikke skal anmeldes og ikke er blevet det, har fuld virkning, så længe dens ugyldighed ikke er fastslået.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Oberlandesgericht Karlsruhe ved denne rets kendelse af 31. juli 1969, for ret:

1. **Vedrørende anmodningens punkt 1.**
   En kontrakt mellem en producent og en autonom detailhandler, hvorved sidstnævnte forpligter sig til udelukkende at købe hos den nævnte, i samme medlemsstat hjemmehørende producent, og hvis opfyldelse ikke nødvendiggør de pågældende varers overskridelse af landegrænser, vedrører hverken indførsel eller udførsel mellem medlemsstater i betydningen af artikel 4, stk. 2, nr. 1 i forordning nr. 17 og er følgelig fritaget for anmeldelse.

2. **Vedrørende anmodningens punkt 2.**
   En aftale, der ikke skal anmeldes og ikke er blevet det, har fuld virkning, så længe dens ugyldighed ikke er fastslået.

Lecourt — Monaco — Pescatore
Donner — Trabucchi — Strauß — Mertens de Wilmars

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 18. marts 1970.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT JOSEPH GAND FREMSAT DEN 5. FEBRUAR 1970

Høje Ret.

Den af Oberlandesgericht Karlsruhe foretagne henvisning til Domstolen med henblik på fortolkning er foranlediget af en kontrakt om ølleverance af samme slags som den, Domstolen allerede har stiftet bekendtskab med i sagen Haecht (23/67 — 12. 12. 1967 — Sml. 1965—1968, s. 421 — Recueil XIII — 1967, s. 525); men de spørgsmål, der er stillet Domstolen vedrørende traktatens artikel 85 og forordning nr. 17, har, som man vil se, en meget generel rækkevidde.

I

De faktiske forhold, som ligger til grund for striden, er følgende:

Bryggeriet Bilger, Gottmadingen, indgik den 7. januar 1950 en kontrakt med ægteparret Jehle, kroejere, hvorved disse forpligtede sig til regelmæssigt og varigt at drive to øludskænkningssteder ved Friedrichshafen og udelukkende købe øl hos deres medkontrahent. Herudover lovede de at overdrage disse forpligtelser til deres successorer, samt til deres forpagtere og disses successorer. Til gengæld stillede bryggeriet Bilger inventar til rådighed for dem, ligesom det ydede dem forskellige lån. Kontrakten var bindende for kroværterne indtil den 1. oktober 1975 og udover denne dato, så længe de benyttede en kredit hos bryggeriet, eller dette havde nogen fordring på dem; den blev ved et retsforlig den 22. september 1960 forlænget med 3 år indtil den 1. oktober 1978.